

Demokrasinin Serüveni

Kazanım Ders Notu - 24

Demokrasinin Tarihsel Gelişimi

- Demokrasi ilk olarak Eski Yunan'da bir site (şehir) devleti olan Atina'da uygulanmıştır.
- Atina'da halk agora adı verilen meydana toplanıp bir meclis oluşturuyordu. Meclise sadece şehrin mahallelerinden seçilen hür erkek yurttaşlar katılabiliyordu. Bu uygulama kısıtlı da olsa tarihte bilinen ilk demokrasi örneğidir.
- Roma İmparatorluğu'nda MÖ 5. yüzyılda On İki Levha Kanunlarıyla Roma halkının görev ve sorumlulukları ile devlet yurttaş ilişkileri düzenlenmiştir.
- İngiltere'de 1215'te imzalanan Magna Carta (Büyük Özgürlük Fermanı) adlı belgeyle ilk kez kralın yetkileri kısıtlandı ve kralın bazı yetkileri soylulara verildi. Bu yetkilere sahip olan soyluların da halka bazı hak ve özgürlükler tanınmaları kabul edildi.
- İngiltere'de 1689'da "Haklar Bildirisi" ilan edildi. Bu bildiriyle kralın yetkileri sınırlandırılmış, soylulara ve diğer vatandaşlara bazı hak ve özgürlükler tanınmıştır.
- 1789'da Fransız İhtilali ile Fransa'da mutlak monarşi yıkılmış yerine cumhuriyet yönetimi kurulmuş; eşitlik, adalet, özgürlük, demokrasi, milliyetçilik gibi ilkeler ortaya çıkmıştır.
- Birleşmiş Milletlerin 1948'de yayınladığı "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi" ile devletler, bireylere tanınan hak ve özgürlükleri güvence altına almak için uzlaşmışlardır.

Demokrasinin Temel İlkeleri

- **Milli egemenlik:** Egemenliğin millete ait olmasıdır. Millet, egemenliğini seçimlere katılarak kullanır. Millet bu hakkını geçici olarak seçtiği cumhurbaşkanı ve vekiller aracılığıyla kullanır.
  - **Özgürlük:** İnsanların anayasal ve yasal sınırlar içinde kalmak şartıyla başkalarının özgürlüğünü engellemeden istediklerini düşünebilmesi ve istediklerine inanabilmesidir.
  - **Eşitlik:** Tüm vatandaşların kanunlar önünde aynı haklara sahip olmasıdır.
  - **Katılım:** Halkın yöneticilerini seçtikten sonra onların kararlarını etkileyebilmesi ve gerektiğinde değiştirmesinde etkili olabilmesidir.
  - **Çoğulculuk:** Farklı görüş, anlayış, inanış ve fikirlerin yönetime yansmasıdır.
  - **Çoğunluk:** Seçimlerde en çok oyu alan kişinin ya da partinin ülkeyi millet adına idare etme hakkına sahip olmasıdır.
- Demokrasinin temel ilkelerini uygulayan ve koruyan devletler "demokratik devlet" olarak nitelendirilir. Demokratik yönetimlerde insan haklarına saygı esastır. Bu nedenle temel haklar anayasa ile güvence altına alınmıştır.
- **Demokrasi Çeşitleri**
    - Doğrudan demokrasi
    - Yarı doğrudan demokrasi
    - Temsili demokrasi

Cumhuriyetten Önce Demokrasimiz

- İlk Türk devletlerinde kurultayda devletin siyasi, askeri ve ekonomik konuları ile ilgili görüşmeler yapılır, kararlar alınır. Kurultaya hakanın eşi de katılırdı.
- **Sened-i İttifak (1808)**
  - Osmanlı padişahı II. Mahmut ile âyanlar arasında imzalanan uzlaşma belgesidir.
  - Sened-i İttifak, Osmanlı Devleti'nde demokrasiye ve hukuk devletine doğru atılan ilk adımdır.
- **Tanzimat Fermanı (1839)**
  - Osmanlı'da anayasal düzenin başlangıcı olarak kabul edilir.
  - Müslüman ve gayrimüslim halka can, mal, namus güvenliği ile mülkiyet hakkı verilmiştir.
  - Kanunun, hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenmiştir.
- **Islahat Fermanı (1856)**
  - 1856 yılında Osmanlı Devleti'nde ilan edilen Islahat Fermanı ile Osmanlı topraklarında yaşayan gayrimüslimlere bazı haklar verildi.
- **I. Meşrutiyetin İlanı (1876)**
  - 1876'da I. Meşrutiyetin ilanı ile ilk anayasa olan Kanun-i Esasi hazırlanmış; kanun önünde eşitlik ve birey haklarının anayasa güvencesine alınması sağlanmıştır.
  - Osmanlı Devleti'nde halk ilk kez seçme ve seçilme hakkını kullanmıştır.
- **II. Meşrutiyetin İlanı (1908)**
  - II. Meşrutiyetin ilanı ile Osmanlı Devleti'nde parlamenter yönetime geçilmiş ve halk seçme seçilme hakkını kullanarak seçimlere katılmıştır.